

บทที่ 9 รายการโยง

สาระสำคัญ

รายการโยง (Cross references) เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงสารนิเทศจากเรื่องหนึ่งไปยังอีกเรื่องหนึ่ง หรือจากรายการที่ไม่ใช่เป็นคำสำคัญไปสู่คำที่ใช้ เพื่อให้ผู้ใช้สารนิเทศได้รับสารนิเทศตรงตามที่ต้องการ ได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์

จุดมุ่งหมาย

1. บอกความสำคัญของรายการโยงได้
2. บอกรูปแบบและลักษณะของรายการโยงได้
3. อธิบายการใช้รายการโยงแต่ละลักษณะได้

IS 315

491

IS 315

491

ในการสืบค้นสารสนเทศ รายการโยงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยผู้ใช้ไปสู่สารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสมบูรณ์ ในบัญชีหัวเรื่องของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันและในระบบการจัดทำบรรณานุกรมมีหลักการของการกำหนดหัวเรื่องมาตรฐานหรือคำสำคัญโดยเน้นประเด็นสำคัญว่า มีคำศัพท์เพียงหนึ่งรายการเท่านั้นที่ใช้แทนเนื้อหาสาระของเอกสารสิ่งพิมพ์ได้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้ใช้จะไม่ทราบเสมอไปว่า คำศัพท์ที่มีลักษณะเป็นคำพ้อง คำเหมือนหรือเป็นคำใกล้เคียงกับคำพ้อง คำเหมือนที่มีอยู่มากมายหลากหลายหรือคำศัพท์ที่อาจเป็นไปได้ต่าง ๆ นั้น คำศัพท์ใดได้ถูกเลือกเป็นหัวเรื่องบ้าง หลักการกำหนดหัวเรื่องนั้นจะกำหนดหัวเรื่องที่เหมาะสมและตรงประเด็น ผู้ใช้อาจมองหาหัวเรื่องที่มีลักษณะความหมายในเชิงกว้างและหัวเรื่องอื่นที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นสิ่งที่ผู้ใช้ให้ความสนใจมากที่สุดก็คือ การเชื่อมโยงระหว่างคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กันและเชื่อมโยงจากคำศัพท์ที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่องไปยังคำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่อง ทั้งนี้ความสนใจของผู้ใช้จะบรรลุเป้าหมายได้ด้วยวิธีการของรายการโยง

โครงสร้างของรายการโยงที่ปรากฏในบัญชีหัวเรื่องของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันมีรูปแบบของความสัมพันธ์กัน 3 ประเภท คือ แบบเทียบเท่ากัน (equivalence) แบบลำดับชั้น (hierarchical) และแบบเชื่อมสัมพันธ์กัน (associative) ซึ่งความสัมพันธ์กันเหล่านี้จะปรากฏในรูปแบบการโยง 6 ลักษณะ คือ

1. USE
2. UF มาจากคำ used for
3. BT มาจากคำ broader term
4. NT มาจากคำ narrower term
5. RT มาจากคำ related term
6. SA มาจากคำ see also

รูปแบบการโยงแต่ละลักษณะเชื่อมโยงคำศัพท์ หรือหัวเรื่องหนึ่งไปยังหัวเรื่อง หรือกลุ่มของหัวเรื่องอีกหัวเรื่องหนึ่ง

9.1 ความสัมพันธ์กันแบบเทียบเท่ากัน (Equivalence relationships)

การโยงรายการในกลุ่มของคำศัพท์ที่เทียบเท่ากันจะเชื่อมโยงจากคำศัพท์ที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่องไปยังคำศัพท์ที่เลือกใช้เป็นหัวเรื่องมาตรฐาน การโยงลักษณะนี้ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศเฉพาะเรื่องได้ โดยเลือกดูคำศัพท์ที่เป็นคำพ้องหรือคำเหมือนที่ได้จัดเรียงไว้ตามลำดับภายใต้หัวเรื่องมาตรฐาน การโยงแบบ “USE” ช่วยชี้แนะผู้ใช้ให้ดูจากคำศัพท์ที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่องไปยังคำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่อง

การโยงรายการแบบ USE และ UF (Use for)

การโยงแบบ “USE” เกิดจากคำศัพท์ที่มีลักษณะเป็นคำพ้อง คำเหมือน คำที่สะกดแตกต่างกัน คำที่มีรูปแบบเพื่อเลือก คำตรงข้ามและคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงมาก ๆ ดังนั้นการโยงแบบ “USE” จึงให้รายการคำหลายคำเป็นทางเลือกหลายทางในการสืบค้นสารสนเทศแทนการเลือกคำศัพท์เพียงคำใดคำหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการสืบค้นในระบบออนไลน์ การอ้างถึงคำศัพท์อื่นจะเป็นไปแบบธรรมชาติหรืออัตโนมัติ ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้ใช้งานไม่สามารถมองเห็นได้ แต่ผู้ใช้จะได้รับสารสนเทศตามที่คำศัพท์อ้างอิงกันและเทียบเท่ากันและการเชื่อมโยงจะเกิดขึ้นได้ หากมีการกำหนดความสัมพันธ์ไว้ในการสร้างบัญชีศัพท์สัมพันธ์หรือในขั้นตอนของการออกแบบระบบ

ในบัญชีหัวเรื่องของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน การใช้รูปแบบการโยง “USE” จะอยู่ควบคู่กันกับการโยงแบบ “UF” (Used for) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคำศัพท์ที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่องกับคำศัพท์ที่กำหนดให้ใช้เป็นหัวเรื่องได้อยู่ควบคู่กันไป ตัวอย่างเช่น

Archaeology

UF Prehistory

Ruins

Prehistory

USE Archaeology

Ruins

USE Archaeology

การโยงแบบ UF (used for) จึงมีความหมายว่า “ใช้แทน” หรือบอกให้รู้ว่า หัวเรื่องนั้นไม่ได้ใช้แล้ว โดยจะใช้ควบคู่กับคำว่า การโยงแบบ “USE” ถ้าในกรณีที่เคยมีคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องอยู่ก่อน ก็จะเป็นการบอกให้ไปใช้คำใหม่ ตัวอย่างเช่น

Motor – cars

USE Automobiles

Automobiles

UF Motor – Cars

แต่ถ้าเป็นคำหัวเรื่องใหม่ จะใช้เฉพาะคำ “UF” แบบเดียวเช่น

Raw foods

UF Food, Raw

Uncooked food

Unfired food

นอกจากนี้จะมีคำศัพท์ประเภทที่เป็นการกลับคำให้ใช้คำใหม่ เช่น

Online Catalog

UF Catalogs, On –line [former heading]

9.1.1 คำศัพท์ที่เป็นคำพ้องและคำเหมือน

เมื่อจะต้องเลือกหัวเรื่องจากกลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำเหมือนและคำพ้อง ให้เลือกคำศัพท์เพียงหนึ่งคำเท่านั้นสำหรับใช้เป็นหัวเรื่องและใช้การโยงรายการแบบ USE และ UF โยงจากคำศัพท์ที่ไม่ใช่ไปยังคำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่องและทำรายการโยงไปยังคำศัพท์อื่น

ตัวอย่างการโยงรายการคำศัพท์จากคำพ้อง คำเหมือนและคำที่ใกล้เคียงกับคำพ้อง คำเหมือน

Audiobooks

UF Cassette books

Recorded books

Fitness walking

UF Exercise walking

Health walking

Overpopulation

UF Population explosion

9.1.2 คำศัพท์ที่สะกดคำต่างกัน

ให้ใช้การโยงแบบ USE และ UF สำหรับคำที่สะกดคำต่างกันมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกัน ตลอดจนหัวเรื่องเรื่องที่เลิกใช้แล้ว ตัวอย่างเช่น

Airplanes

UF Aeroplanes

Audiobooks

UF Audio books

Dogs

UF Dog

Fishing nets

UF Fish nets

Fishnets

Seafood

UF Sea food

9.1.3 คำศัพท์ที่เป็นอักษรย่อ

โดยทั่วไปคำศัพท์ที่เป็นอักษรย่อจะไม่นิยมใช้เป็นหัวเรื่อง ยกเว้นถ้าคำศัพท์นั้นเป็นที่รู้จักและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ตัวอย่างเช่น

Electronic mail systems

UF Email systems

E – mail systems

MARC formats

UF Machine – readable cataloging formats

9.1.4 คำศัพท์ต่างภาษา

คำศัพท์ต่างภาษาใช้เป็นหัวเรื่องได้ ในกรณีที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในกลุ่มผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาพูด ตัวอย่างเช่น

Carnival

UF Mardi Gras (เทศกาลวันก่อนวันถือบวชในศาสนาคริสต์)

Free enterprise

UF Laissez – faire (ทฤษฎีที่รัฐเข้ายุ่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจให้น้อยที่สุด)

Yellow River (China)

UF Huang Ho (China)

9.1.5 คำศัพท์เฉพาะที่ไม่ใช้เป็นหัวเรื่อง

คำศัพท์ใดที่พิจารณาว่า แคบหรือเฉพาะจนเกินไป ไม่มีประโยชน์ที่จะต้องจำแนกย่อย จะโยงจากคำศัพท์ที่มีความหมายในเชิงแคบไปสู่คำศัพท์ที่มีความหมายในเชิงกว้างกว่าและนิยมใช้มากกว่า ตัวอย่างเช่น

Liberty

UF Civil liberty

Personal liberty

Population

UF Population – Control

Population – Prevention

9.2 ความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น (Hierarchical relationships)

การอ้างถึงแบบลำดับชั้นและการอ้างถึงคำศัพท์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นการเชื่อมคำศัพท์ตั้งแต่สองคำขึ้นไป จัดเป็นคำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวข้อทั้งหมดได้ ซึ่งในบัญชีหัวเรื่องมาตรฐานของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน หัวเรื่องที่สัมพันธ์กันแบบลำดับชั้นจะเชื่อมสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยการโยงรายการแบบรายการโยง BT และ NT

การโยงรายการแบบ BT และ NT

BT (Broader Terms) References

Broader Term หมายถึง คำที่มีขอบเขตของแนวคิดหรือความหมายที่กว้างกว่าคำที่มีขอบเขตของแนวคิดที่แคบกว่า เช่น “วิทยาศาสตร์” มีขอบเขตแนวคิดที่กว้างกว่า “ดาราศาสตร์” หรือ “ฟิสิกส์”

รายการโยง BT เป็นการโยงสำหรับหัวข้อที่มีขอบเขตของเนื้อหาที่กว้างกว่าหัวข้อหลัก

เช่น **Astronomy**

BT Science

Interior lighting

BT Lighting

จากตัวอย่างข้างต้นอธิบายได้ว่า “วิทยาศาสตร์ (Science)” มีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างกว่า “ดาราศาสตร์ (Astronomy)”

“แสงสว่าง (Lighting)” มีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างกว่า “แสงสว่างภายใน (Interior lighting)”

NT (Narrower Terms) References

Narrower Term หมายถึง คำที่มีขอบเขตของแนวคิดหรือความหมายที่แคบกว่าคำที่มีขอบเขตที่กว้างกว่า เช่น “เก้าอี้” มีขอบเขตของแนวคิดที่แคบกว่า “เฟอร์นิเจอร์”

รายการโยง NT เป็นการโยงสำหรับหัวข้อที่มีขอบเขตของเนื้อหาแคบกว่าหรือเฉพาะกว่าหัวข้อหลัก

เช่น

Astronomy

Fingers

NT Calendar

BT Hand

Eclipses

NT Finger joint

Galaxies

Fingernails

Moon

Thumb

Seasons

Sun

จากตัวอย่างข้างต้นอธิบายได้ว่า “ปฏิทิน (Calendar)” “อุปราคา (Eclipses)” ได้แก่ สุริยุปราคา จันทรุปราคา “กาแล็กซี (Galaxies)” “ดวงจันทร์ (Moon)” “ฤดูกาล (Seasons)” “ดวงอาทิตย์ (Sun)” ฯลฯ เป็นเรื่องเฉพาะในสาขาวิชาดาราศาสตร์ (Astronomy)

นิ้วมือ (fingers) เป็นส่วนประกอบของมือ (hand) และนิ้วมือมีส่วนย่อยกว่า คือ ข้อนิ้ว (finger joint) เล็บนิ้วมือ (fingernails) นิ้วหัวแม่มือ (thumb)

ตัวอย่าง หัวเรื่องที่มีรายการโยง BT และ NT

Dump trucks	Automobile racing on ice
BT Trucks	[GV1029.9125]
Motor vehicles	BT Winter sports
BT Vehicles	Automobile radios
NT Trucks	USE Automobiles—Radio equipment
Trucks	Automobile rallies (May Subd Geog)
BT Motor vehicles	[GV1029.2]
NT Dump trucks	UF Auto rallies
Vehicles	Rallies, Automobile
BT Transportation	Rallying, Automobile
NT Motor vehicles	BT Automobile racing
	Motorsports
	Sport car events
	NT Daily Mirror World Cup Rally, 1970
	East African Safari Rally
	London –Sydney Marathon
	--Italy
	NT Mille Miglia

9.3 ความสัมพันธ์แบบเชื่อมสัมพันธ์กัน (Associative relationships)

คำศัพท์ที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับคำศัพท์อื่น นอกเหนือจากการสัมพันธ์กันตามลำดับชั้นจะมีการโยงรายการคำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่องสู่กันและกัน โดยการใช้การโยงรายการแบบ RT (related terms)

Related Term หมายถึง คำที่มีความสัมพันธ์กันกับคำอื่น หรือคำที่มีขอบเขตของแนวคิดเทียบเท่าหรือคล้ายคลึงกันกับคำอื่น เช่น “คนตาบอด” มีความสัมพันธ์กันกับ “คนที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเลื่อนลาง”

รายการโยง RT เป็นการโยงไปยังหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกันหรือสัมพันธ์กัน

ตัวอย่างเช่น	Comprehension
	RT Memory
	Memory
	RT Comprehension
	Religion
	RT Theology

Theology

RT Religion

Ships

RT Boat and boating

Physician

RT Medicine

Purchasing power

RT Income

Drugs – Overdosage

RT Medication errors

9.4 การโยงหัวเรื่องทั่วไป (General SEE ALSO references)

เป็นการโยงหัวเรื่องทั่วไปไม่ระบุว่าเป็นหัวเรื่องใดหัวเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหัวเรื่องที่ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวข้องกันหรือสัมพันธ์กันทั้งหมด รายการโยงลักษณะนี้อาจเรียกว่า “การโยงทั่วไป- ดูเพิ่มเติมที่” (General “see also” references) บางครั้งอาจโยงจากหัวเรื่องหนึ่งไปยังกลุ่มของหัวเรื่อง ช่วยให้ผู้ใช้ทราบคำศัพท์หรือหัวเรื่องเฉพาะอื่น ๆ เพื่อช่วยในการค้นหาสารนิเทศที่ใกล้เคียงกันได้ การโยงลักษณะนี้ยังช่วยประหยัดหลาย ๆ ด้าน อาทิ พื้นที่ในการพิมพ์ ค่าใช้จ่ายและเวลาในการพิมพ์

ตัวอย่างเช่น

Economic history (*Not Subd Geog*)SA *subdivision* Economic conditions *under names*
*of countries, cities, etc.***Heart**SA *Headings beginning with the words* Cardiac
or Cardiogenic

ตัวอย่างการโยงรายการ

	Astronomical physics
	USE Astrophysics
	Astronomical refraction
	USE Refraction, Astronomical
	Astronomical research
* _____	USE Astronomy—Research
	Astronomical spectroscopy
* _____	UF Spectroscopy, Astronomical
* _____	BT Absorption spectra
	Astrophysics
	Spectrum analysis
* _____	NT Planet—Spectra
	Radio interferometers
	Radio recombination lines
	Spectroheliograph
	Spectrohelioscope
	Spectrum, Solar
	Stars—Constitution
	Stars—Spectra
	Astronomical unit
	BT Astronomical constants
	Constants, Physical
	Unit
	RT Earth—Orbit
	Astronomy (<i>May Subd Geog</i>)
	[QB]
* _____	BT Science
* _____	RT Space sciences
* _____	SA <i>headings beginning with the word</i>
	Astronomical
	NT Aeronautics in astronomy
	Almanacs
	Astronautics in astronomy
	Astronomy, Spherical and practical
	Astrophysics
	Calendar
	Chronology
	Cosmological distances
	Cosmology
	Counter glow
	Eclipses
	Galaxies

สรุป

1. การโยงหัวเรื่องในบัญชีรายชื่อหัวเรื่องมาตรฐานของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันมี 6 รูปแบบ คือ (1) Broader Terms References ; (2) Narrower Terms References ; (3) Related Terms References ; (4) General References ; (5) Used For References ; และ (6) USE References
2. Broader Terms References (BT) เป็นการโยงไปยังหัวเรื่องที่กว้างกว่า
3. Narrower Terms References (NT) เป็นการโยงไปยังหัวเรื่องที่แคบ หรือเฉพาะเจาะจงกว่า

4. Related Terms References (RT) เป็นการโยงไปยังหัวเรื่องที่สัมพันธ์กัน
5. General References (SA) เป็นการโยงไปยังหัวเรื่องทั่วไป หรือหัวเรื่องที่กว้างกว่าหัวเรื่องในการโยงแบบ BT
6. Used For References (UF) เป็นการ โยงจากหัวเรื่องหรือคำที่ไม่ได้ใช้เป็นหัวเรื่อง
7. USE References (USE) เป็นการ โยงจากหัวเรื่องที่ไม่ใช่ไปยังหัวเรื่องที่ใช้
8. คำสั่ง “*May Subd Geog*” ซึ่งใช้สำหรับแบ่งย่อยตามชื่อทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ชื่อทวีป ภูมิภาค ประเทศ รัฐ เมืองและจังหวัด

แบบฝึกหัด

1. รายการโยงคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร
 2. รายการโยงมีกี่รูปแบบ / ลักษณะอะไรบ้าง จงอธิบาย
 3. จงอธิบายวิธีการใช้รายการ โยงแต่ละลักษณะ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย โดยนำตัวอย่างจริงมาจากหนังสือบัญชีหัวเรื่องมาตรฐานของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Subject Headings)
-